

Tortsoffer her

- 2 -

105815

Stortingsvalget i 1945

Onsdag 9. desember 1945

DEBATT

Av John Sand

Ifølge Grunnlovens paragraf 52 suspenderes stemmerett ved offentlig tiltale for straffbare handlinger overstemmende med hva lov herom bestemmer. Reglene om dette er gitt i lov av 28. mars 1912. I denne lov heter det: «Statsborgerlig stemmerett suspenderes ved offentlig tiltale for straffbare handlinger, som kan medføre strengere straff enn fengsel i 1 år.»

I dagboksoppteget fra London søndag 18.2.45 skrives: «Forsor dr. juris Frede Cæstberg: For øvrig har jeg stillet Hambrøss aksjon mot Hjemmefrontens forslag om å la stemmeretten suspendere ved siktelse for landsforræderi, skjært Grunnlovens krever tiltale. Dette blir sikkert endret, slik at man her unngår å innføre noen ordning som bryter med Grunnlovens regel.»

Men Grunnlovens regel blir brutt. Den 4. mai 1945 utferdiget Nygaardsvold-regjeringen en provisorisk anordning om «tiltak for å hindre at landsvilkere avgir stemme ved offentlige valg.» I henhold til denne anordning sendte riksdadvokaten ut to rundskriv til statsadvokatene, det første den 6. juni og det annet den 25. juni 1945. I disse rundskriv heter det bl.a. at når påtalemyndigheten finner det godtgjort at noen har overtrådt noen av straffebudene i landsvikanordningen skal de straks erklære at vedkommende er under offentlig tiltale. Denne erklæring skal forkyntes til tiltalte, og derpå skal mannallføreren underrettes. Erklæringen skal avgis når påtalemyndigheten finner det godtgjort at det foreligger en overtrædelse, selv om en ikke har rukket

å utferdige tiltalebeslutning. Dette gjelder også de som bare har vært medlemmer av NS, heretter det i rundskrivene. Som enhver vil se av ovenstående, foreligger det her to alvorlige lovbrudd. For det første ble Grunnloven brutt, i det det var tilstrekkelig med en mistanke om at en - for øvrig grunnlovsstridig forordning var overtrådt. Dessuten ble stemmeretten suspendert også for rent bagatellmessige overtrædelser som ble avgjort ved bot. Ja, selv de tusener som ikke engang ble bortelagt, mistet stemmeretten! Ved denne

merett suspendert? Han hadde jo også i en kringkastingsale berømmet Quisling for hans fedrelandssinn, og den 16. juni hadde han telegrafert til Kongen og bedt ham avvise en tale over BBC til det norske folk. (Hans Fr. Dahl opplyser at telegrammet «var nær på å velte Kongens oppretted». Nei, han mistet nok ingen stemmerett, men ble foreslått til statsminister i 1945. Nå, det ble han ikke, men havnet igjen som justisarius i Hoyesterett, til tross for at høyesterettsdommer Bømevie - han var en redelig og reilinnjet mann - anty-

«fremgangsmåte ble forannenvte lov av 1912 brutt på det groveste, da loven jo bare rammer dem som antas å få over 1 års fengsel.»

Disse grove lovbrudd foran stortingsvalget i 1945 var en genistrek fra sosialistisk synsvinkel. Bare ved et pennestrek reduserte man den borgerlige velgerflock med innpå 100 000! For det er på det rene at de aller fleste av dem som fikk sin stemmerett suspendert, ville ha stemt på et borgerlig parti.

Nå vil kanskje yngre lesere spørre: De norske arbeidere som i okkupasjonstida hadde bygd flyplasser, festninger og ubåtbunkers for tyskerne og hjulpet tyskerne med å laste inn bomber som skulle slippes over de norske styrker i Narvik-avsnittet - de mistet vel også stemmeretten? Nei, langt i fra, de var «gode nordmenn! Jeg kjenner en arbeiderforening hvor medlemmene hadde jobbet for tyskerne i fem år. Ingen medlemmer ble fratatt stemmeretten. De var jo fornemme representanter for «folketets rettsbevissthet». Bl. a. sendte denne foreningen en henstilling til regjeringen om at flere «forrædere» måtte bli skutt!

Noen har kanskje lest Haakon Lies bok «Krigsår». På side 50 skriver Lie at kommunistavisen Arbeideren i april dagene 1940 «trykket artikler som var fullt på høyde med Quislings forræderi.» Slike folk som var like ille som Quisling måtte vel miste stemmeretten? Nei, slett ikke. Kommunistene hadde jo senere hennet banker og drept iallfall en bankkasserer som slett ikke var NS - de var ikke bare «gode nordmenn, men selve kremen! Enn Einar Gerhardsen og Oscar Torp, som i mellomkrigstiden var blitt straffedømt for oppfordring til militær streik, og som så energisk hadde bekjempet norsk forsvarsvilje og evne, de mistet vel stemmeretten? Nei, de var den aller fineste kremen av «gode nordmenn. Til tross for at generalmajor Erichsen sa om folk som Gerhardsen og Torp at de hadde forsøkt å drepe forsvarsånden og forsvarsviljen hos nordmenn, så ble begge to statsministre. Og som kjent fikk endog Gerhardsen borgerdådsmedaljen i gull! Men Paal Berg som den 17. juni 1940 gikk til den svenske minister for å få ham til å formidle et telegram til kong Haakon om at han måtte abdisere frivillig, han måtte vel få sin stem-

det i et brev av 13.12.1945 at Paal Berg burde la seg stille for riksrett på grunn av «Deres av svakhet gjennomsyrtede opptreden» i 1940.

Selvsagt ble det ingen riksrett. I stedet ble Berg i 1946 påhengt storkors av St. Olav, og i 1952 fikk han også vårt lands høyeste utmerkelse, borgerdådsmedaljen i gull. Her kunne jeg ha fortsatt med biskop Berggrav som forsøkte å få i stand en særfred med Tyskland, jeg kunne ha kommet inn på at to stortingsmenn fra Ap som svarte ja på spørsmål om de kunne tenke seg å avsette Kongen og som etter okkupasjonen ble med i Kongens råd. Og plasset burde ha tillatt meg å skrive utførlig om den sorenskriver som ifølge Milorg-mannen major Langeland «organiserte en offisiell norsk etterretningstjeneste angående politiske spørsmål for det tyske sikkerhetspoliti», og som ga ordre om at hvis noen flyktet, så skulle dette rapporteres telegrafisk til nazisten Jonas Lie. Han som ga ordren ble meget streng dommer under «oppjøret». Han ble også formann for Dommerforeningen i 1945 og senere æresmedlem.

Antagelig vil noen lesere spørre: Hvordan var det mulig at rent passive NS-medlemmer ble fratatt stemmeretten, mens de som hadde bygget Festung Norwegen for tyskerne, oppfordret til militærstreik, gått inn for kong Haakons abdikasjon m. v. ble påskjønet med landets fremste stillinger? Kanskje har Rolf Stranger gitt forklaringen? Under en debatt i Stortinget sa han nemlig: «Det var det uriktige sinnelag som skulle møte samfunnets forståelige reaksjon.» Riktignok sa h.r. advokat Kjør Mordt om Strangers uttalelse: «Han syndet mot den elementære juridiske rettsregel, at man ikke skal straffes for sitt sinnelag. A straffe i slike tilfelle er ensretting og totalitær maktutfoldelse og ikke håndhevelse av rettsprinsipper.»

Det var visst ikke bare Stranger som syndet mot elementære rettsregler i 1945 og i tiden som fulgte. Håndhevelsen av rettsprinsippene var det få som brydde seg med, Johan Scharffenberg, Jon Skeic, major Langeland og Torolv Fanebust selvsagt unntatt. Den sistnevnte ble endog kastet i fengsel og mentalundersøkt fordi han nettopp ville håndheve rettsprinsipper og ytringsfrihet.